

ÜNNEPI KÖNYVHÉT

1927 pünkösdje a könyvben megtestesülő irodalom nagy pillanata: a Magyar Könyvkiadók és könyvkereskedők Országos Egyesülete miskolci közgyűlésén a régész-művészettörténész, tudós hírlapíró, Supka Géza, sokak kimondott-kimondatlan egyetértésével javaslatot tett. Legyen ezentúl minden évben ünnepe a könyvnek. Könyvnap, írók, könyvkiadók, könyvesboltok, leginkább pedig az olvasók hasznára. Mert az írott szó, sokan gondolták így, Móricz Zsigmondtól Kassák Lajosig, Veres Péterig, kevesekhez jut el, legkevésbé azokhoz, akiknek a legnagyobb szükségük volna rá. Supka Géza hatékony munkálkodásának köszönhető, hogy 1929-ben, a Vörösmarty téren, a könyvhét mai nagyszínpadán, megrendezték az első könyvnapot. Klebelsberg Kunó nyitotta meg, és, hagyomány lett ez is, nagy írók felolvasását hallgathatták meg az arra tévedők. De az első könyvünnep nem volt zavartalanul sikeres. Ha hihetünk a kortársaknak, inkább konkurenciaharc volt, könyvkereskedők erőszakos tülekedése, íróké, kiadóké csak mellékesen.

A könyvnapok, könyvhetek története viszontagságos história. Válságok, és hadd tegyem rögtön hozzá, gyönyörűsikerek sorozata. Akkor volt a világgazdasági csőd. Az olvasás még nem volt sürgető kívánság. A vidék süketen, közönyösen hallgatott. De makacsul hinni kellett: eljön majd (tudjuk, eljött) az idő, hogy megindul Pécs és Debrecen, Szombathely és Győr, Szeged és Békéscsaba. Úgy kell csinálni, hogy az olvasók, az alig-olvasók megmozduljanak, hogy úgy érezzék: jó kimenni a piacra. A szervezők nem veszítették el a kedvüket. Az alapötlethez újabbak csatlakoztak. És lett a könyvhét csakugyan ünnep, színház, híres írókkal, színészekkel, találkozásokkal, beszélgetésekkel, katona- (ma tűzoltó) zenekarral. Minden számított: mikor legyen? Hol legyen? Merre terjeszkedjen? Milyen legyen a kínálat? Csak magyarok vagy külföldiek is? Klasszikusok is vagy csak élők? Hány könyv legyen a hivatalos listán?

A harmincas évek végén, még inkább a negyvenes évek elején már emlékezetes, nagy ünnepek voltak. Egy-egy könyvnek már a könyvhét adott rangot, az emelte erős fénybe az addig csak szűk körben ismert nagyokat, Juhász Gyulát vagy Tóth Árpádot, de akár Babits Mihályt is. Egy-egy könyvsiker egy-egy történelmi pillanat metaforája. Mi mindent jelentett, hogy 1956 nyarán, újra megjelenhetett a sokáig tilos Szabó Lőrinc! Aztán: Kassák Lajos vagy Németh László. Nemes Nagy Ágnes, Ottlik Géza, Mándy Iván. Volt idő, mikor a parancsuralom elszürkítette a könyvünnepet. És volt, amikor akaratlanul is, megnövelte az

igazi irodalomértékét. Volt idő, mikor, a forradalom leverése után, egy-egy könyvhéten tízezerszám fogytak el a magyar és a világirodalom remekei. Mert az irodalom különös világot kínált, erkölcsöt, eligazítást, vigasztalást. Most, a szellemi szabadság hirtelen megnyílt tartományában nem győzünk örülni: minden megjelenhet, bármit elolvashatunk. De a drámai közegben drámaian változnak az olvasási szokások, beidegzések, kiadóknak, terjesztőknek, még az íróknak is számolniuk kell a szabadpiac kényszereivel, csábításaival. Akár azt is mondhatnám: a rendszerváltás után volt a könyvnek egy riasztóan zilált pillanata. Kiadók mentek tönkre, könyvesboltok tűntek el tucatjával. De a csoda, a szakma talpra állása mégis elkövetkezett. A könyvhétnek vitathatatlanul kulcsszerepe lett. Tapintatosan, erőszak nélkül legalább ezen a héten, az igazi irodalmat kell fénybe emelni. Jó, ha az író, a könyv kivonul az utcára. A hazai, együtt az erdélyivel, vajdaságival, szlovákiaival, kárpátaljaival. A könyvhét ápolni való magyar örökség.

Lator László

költő, műfordító, esszéista